

3. félévi beszámoló

Nagy Dániel daniel.nagy@ttk.elte.hu

Statisztikus fizika, biológiai fizika és kvantumrendszerek fizikája PhD program

Témavezetők: Dr. Oroszlány László, Dr. Koltai János

A dolgozat címe: Study of Electron Transport in Patterned Disordered Graphene

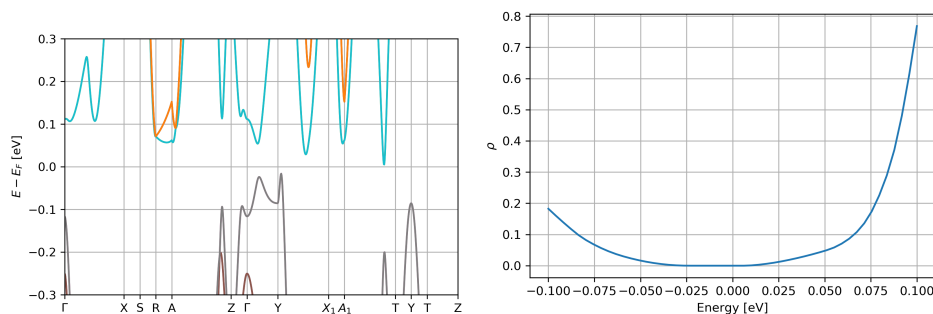
Bevezetés: A topologikus szigetelők vizsgálata, azok kísérleti előállítása óta ígéretes területté vált kutatási szempontból. A kutatási témám a grafén alapú alacsony dimenziós rendszerek topologikus fázisátalakulásának vizsgálata. Ebben a félévben csatlakoztam egy kutatócsoporthoz, ahol a cirkónium-pentatelluriddal (ZrTe_5) foglalkoztunk, melynek topologikus tulajdonságai máig nem tisztázottak. Néhány cikk gyenge topologikus szigetelőként írja le: [1], [4], valamelyik erősnek: [3], míg másik Weyl-félfémnek: [2]. Jelen kutatás célja tisztázni a topologikus tulajdonságait a ZrTe_5 -nak.

Az előző félév rövid összefoglalása: A Kekule-torzított grafén adatom eloszlásának két szélsőséges esetének energiáját egzakt diagonalizálással meghatároztuk, és az analitikus számolással egyező eredményt kaptunk, annak eredményét kiterjesztettük nagyobb koncentráció értékekre is.

Az aktuális félévben elvégzett kutatások ismertetése: Egy, már folyó kutatásba csatlakoztam be, ahol a cirkónium-pentatelluridot (ZrTe_5) vizsgáltuk mind kísérletileg, mind ab initio számolásokkal. A csapat tagjai: Nemes-Incze Péter, Vancsó Péter, Tajkov Zoltán, Koltai János, Oroszlány László-, és én. A kutatás során előállítottunk egy néhány réteg vastagságú ZrTe_5 -ot, majd azt vizsgáltuk, hogy a fizikai deformációk hatására hogyan változik a topologikus fázisa. A ZrTe_5 kristály orthorombos geometriával rendelkezik, az elemi cellájában 12 atom található, 2 Zr és 10 Te atom. Az anyag rétegelt felépítésű, a szomszédos síkokat Vand der Waals erők kötik össze. A kristálybeni anizotrópia miatt hat különböző Poisson számmal rendelkezik.

Én a numerikus számolásban vettem részt a Siesta nevű programot és a sisl python modult használva. A számításgényes számolásokat a KIFÜ Debreceni klaszterében végeztem.

Először meghatároztuk a rendszer rugalmassági állandóit, melyből megkaphatóak a Poisson számok, melyek a deformációk helyes figyelembevételéhez szükségesek. Ezután a torzítatlan rendszer topológiáját határoztuk meg.

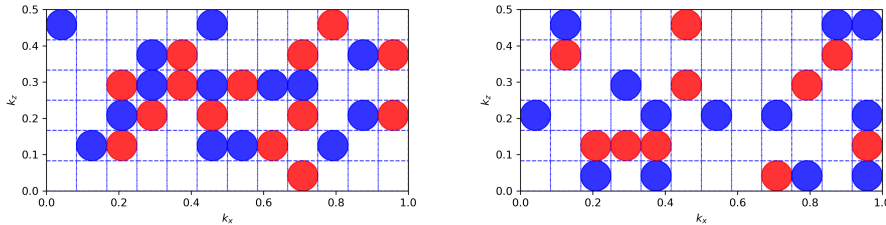
1. ábra. Balra: a ZrTe_5 sáv szerkezete a Fermi energia környékén. Látható, hogy a gap sosem záródik be. Jobbra: Az állapotsűrűség, a Fermi-energia környékén értéke nullára esik.

Ehhez meghatároztuk a sáv szerkezetet a sisl modullal ahogy az a 1 ábrán látható. A topologikus fázis meghatározásához egy már meglévő matlab kódot átírtam python nyelvre és kibővíttem, hogy kompatibilis legyen a sisl modulal. A számolás menete, hogy kiválasztunk egy időtükrözésre invariáns félsíkot az impulzus térben ($\mathbf{k}$ egyik komponense legyen 0 vagy π), felosztjuk n cellára, és a rácspontokon körbejárva kiszámoljuk a rácsnégyzethez tartozó Berry-görcsületet. Ezek összegének páros/páratlan volta a topologikus Z_2 értéke. Egy ilyen számolás látható a 2 ábrán. Összesen 6 ilyen sík van, az ezekhez tartozó Z_2 invariánsok határozzák meg az anyag topologiai fázisát. A torzítatlan, relaxált rendszer a fent leírt számolás alapján gyenge topologikus szigetelőként viselkedik.

Ezután megnéztük néhány, a síkkal párhuzamos homogén deformációra a sáv szerkezetet, és a gap változását, valamint meghatároztuk a Hamilton mátrixokat a rétegekre párhuzamos, homogén, valamint a rétegekre merőleges deformációk esetén. A következő lépés a sáv szerkezetek és a hozzájuk tartozó topologikus fázis meghatározása lesz.

Tanulmányi tevékenység az aktuális félévben: az alábbi ELTE-s kurzusokon vettem részt (kurzus neve és rövid tematikája):

- Makromolekulák: Ezen a kurzuson megismerkedtem a polimerek és a fehérjék alapvető tulajdonságaival.
- Preklinikai modellek a daganatkutatásban: Itt a daganatok típusairól, gyógyításukról, és a különböző *in vitro* és *in situ* modellekről tanultunk.

2. ábra. A piros kör negatív Berry-görbületnek, a kék kör pozitívnak felel meg. Az impulzus értékek 1-re redukáltak. 6×12 helyen számoljuk ki a Berry-görbületet. Balra: $k_y = 0$ félsík. A körök előjeles összege páros, ami triviális topologikus fázist jelent. Jobbra: $k_y = \pi$ félsík. A körök előjeles összege páratlan, ami nem-triviális topologikus fázist jelent.

- Klaszterezés hálózatokkal: Itt hasonló csoportok keresésére használt különböző algoritmusokat tanultunk meg.

Konferenciák az aktuális félévben: Heti 1 alkalommal kutatócsoporton belüli online megbeszélésen vettem részt, mely alkalmak során az előre meghatározottak szerint a csoport egy-egy tagja adott elő.

Hallgatóként részt vettem a nemzetközi CMD2020GEFES online konferencián, ami a kondenzált anyagok fizikáját széles körben lefedi.

Oktatási tevékenység az aktuális félévben: A számítógépes alapismeretek nevű tantárgy egyik társ-gyakorlatvezetője voltam heti 2×45 percben.

Elismerések: A „Kvantumbitek előállítás, megosztása és kvantuminformációs hálózatok fejlesztése”, 2017-1.2.1-NKP-2017-00001. számú projekt a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a "Nemzeti Kiválósági Program" finanszírozásában valósult meg.

Hivatkozások

- [1] Xiang-Bing Li et al. “Experimental Observation of Topological Edge States at the Surface Step Edge of the Topological Insulator ZrTe_5 ”. In: *Phys. Rev. Lett.* 116 (17 2016), p. 176803. DOI: 10.1103/PhysRevLett.116.176803. URL: <https://link.aps.org/doi/10.1103/PhysRevLett.116.176803>.
- [2] Tian Liang et al. “Anomalous Hall effect in ZrTe_5 ”. In: *Nature Physics* 14.5 (2018), pp. 451–455. ISSN: 1745-2481. DOI: 10.1038/s41567-018-0078-z. URL: <https://doi.org/10.1038/s41567-018-0078-z>.
- [3] G. Manzoni et al. “Evidence for a Strong Topological Insulator Phase in ZrTe_5 ”. In: *Phys. Rev. Lett.* 117 (23 2016), p. 237601. DOI: 10.1103/PhysRevLett.117.237601. URL: <https://link.aps.org/doi/10.1103/PhysRevLett.117.237601>.
- [4] R. Wu et al. “Evidence for Topological Edge States in a Large Energy Gap near the Step Edges on the Surface of ZrTe_5 ”. In: *Phys. Rev. X* 6 (2 2016), p. 021017. DOI: 10.1103/PhysRevX.6.021017. URL: <https://link.aps.org/doi/10.1103/PhysRevX.6.021017>.